

2. Алексеев О. О., Весельський В. К., Пясковський В. В. Розслідування окремих видів злочинів: навч. посіб. Київ : «Центр учбової літератури», 2013. 278 с.

Шевчук Єлизавета Віталіївна,

здобувач вищої освіти Навчально-наукового експертно-криміналістичного інституту Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Атаманчук Володимир Миколайович,

завідувач кафедри криміналістичного забезпечення та судових експертиз Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ БІОМЕТРИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ СПЕЦІАЛІСТАМИ-КРИМІНАЛІСТАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Актуальність використання біометричних технологій спеціалістами-криміналістами зумовлена зростанням потреби у швидкій та точній ідентифікації осіб у сучасних умовах. Біометричні технології у діяльності спеціалістів-криміналістів розглядаються як сукупність методів та засобів, спрямованих на ідентифікацію особи за допомогою унікальних фізіологічних та поведінкових характеристик [2, с. 156-159]. Вони ґрунтуються на науково обґрунтованих параметрах, таких як відбитки пальців, особливості будови обличчя, райдужної оболонки ока, голосу чи геометрії долоні. Застосування таких технологій дозволяє значно підвищити точність та швидкість процесів встановлення особи, що має вирішальне значення під час розслідування кримінальних правопорушень.

Біометричні методи дозволяють визначати особу за унікальними фізіологічними та поведінковими ознаками, що мінімізує ймовірність помилок. Застосування таких технологій є особливо важливим під час розслідування кримінальних правопорушень, встановлення особи загиблих та пошуку безвісти зниклих людей. Інноваційні системи сканування відбитків пальців, розпізнавання обличчя та аналізу ДНК дозволяють швидко та достовірно встановити інформацію про особу людини.

Впровадження зазначених досягнень в діяльність правоохоронних органів сприяють розвитку криміналістики як науки та зміцненню правопорядку. Біометричні дані особи використовуються як під час розкриття кримінальних правопорушень, так і в межах профілактичної діяльності правоохоронних органів, та на сьогодні стають невід'ємною складовою сучасної криміналістики та інформаційно-аналітичного забезпечення.

У криміналістичній практиці біометричні технології відіграють ключову роль у забезпеченні ідентифікації осіб у складних обставинах, зокрема під час розслідування воєнних злочинів. Використання високоточних алгоритмів розпізнавання обличчя, а також автоматизованих систем аналізу ДНК дозволяє ефективно зіставляти отримані зразки з наявними базами даних. Застосування цих методів регламентується міжнародними стандартами, що забезпечує уніфікацію процедур та взаємне визнання результатів у різних юрисдикціях. Це особливо важливо в умовах транскордонного співробітництва між правоохоронними органами. Біометрія як галузь знань потребує постійного вдосконалення технологічної бази та методології використання в криміналістиці.

Біометричні системи, зокрема розпізнавання обличчя та відбитків пальців, часто стикаються з технічними обмеженнями, такими як низька якість зображень або зміна зовнішності під час війни. В умовах зміненого освітлення, пошкодження обличчя або обмеженого доступу до якісної фото-відеоапаратури алгоритми можуть давати помилкові результати або просто не збігатися з базами даних. У відповідь, необхідно вдосконалювати алгоритми оцінки якості біометричних зразків та вводити модулі попередньої перевірки (pre-check), як це рекомендують міжнародні дослідження. Отже, інвестування у сучасні сенсори, покращення алгоритмів і забезпечення системи самостійною оцінкою якості зразка істотно підвищить точність і надійність. Крім того, регулярне оновлення програмного забезпечення і навчання співробітників допоможе ефективно використовувати наявні засоби [3, с. 25-45].

Відповідно до «Положення про слідчі підрозділи Національної поліції України» (Затверджено наказом Міністерства внутрішніх справ України від 6 липня 2017 р. №570) спеціаліст-криміналіст долучається для проведення слідчих (розшукових) дій, надає практичну допомогу слідчим в

організації їх проведення. Спеціаліст-криміналіст, застосовуючи сучасні засоби та методи, виявляє, фіксує, здійснює вилучення та пакування матеріальних об'єктів, які несуть на собі слідову інформацію, в тому числі, які потенційно можуть містити біометричні дані особи проводить експрес-аналіз за зовнішніми характеристиками вилучених об'єктів [5, с. 28].

На сьогодні діюче законодавство значною мірою регулює лише відбір біологічних зразків, але не охоплює повністю весь цикл збору, зберігання та обробки біометричних даних. Внаслідок цього виникають суперечності підзаконних актів, що ставить під загрозу права громадян, зокрема на своєчасне видалення або коригування даних. Щоб мінімізувати ризики порушення прав людини, необхідно прийняти окремий закон про біометричну реєстрацію із чітко визначеними умовами збирання, збереження й знищення даних, включно із цифровими гарантіями прозорості та безпеки. До того ж важливо інтегрувати положення Європейської конвенції з прав людини та практику ЄСПЛ щодо інформованої згоди та пропорційності використання в кримінальних провадженнях. Такий правовий фундамент стане основою для етичного застосування технологій і створить загальнодержавну довіру до системи.

Важливою складовою подальшого розвитку та удосконалення діяльності підрозділів криміналістичного забезпечення Національної поліції України є імплементація рекомендацій визначених міжнародними стандартами. Так, відповідно до стандарту ISO/IEC/TR 24741:2007 для роботи з біометричними даними особи рекомендовано використовувати підсистеми, які призначені для отримання зображень, а також для опрацювання та виокремлення індивідуальних біометричних характеристик особи. Функціонування біометричних систем розпочинається зі збору сигналів поведінкових або біологічних характеристик, які можуть мати різну вимірність: одновимірні (мовлення), двовимірні (відбитки пальців) або багатовимірні (динаміка письма). Тому процес збору даних і технічні стандарти мають бути уніфіковані для забезпечення сумісності даних між різними системами [1, с. 9–10].

У практиці Національної поліції, Експертної служби МВС, Державної міграційної служби ведуться окремі біометричні реєстри, але вони не завжди гармонізовано взаємодіють між собою. Відсутність централізованої платформи уніфікованих даних порушує швидкість обміну інформацією під час

розслідувань, особливо у провадженнях про воєнні злочини. Рекомендується створення єдиного державного репозитарію з чітким керівництвом щодо доступу міжвідомчих користувачів, забезпеченого захищеними каналами передачі даних. При цьому важливо дотримуватися стандартів взаємодії BioAPI та інтерфейсів передачі за єдиним форматом згідно з міжнародними нормами (наприклад, мультимодальні системи). Це значно пришвидшить ідентифікацію, зменшить дублювання діяльності та підвищить якість доказової бази в кримінальних провадженнях [4, с. 146–151].

Отже, використання біометричних технологій спеціалістами-криміналістами під час ідентифікації особи є надзвичайно важливим та перспективним напрямом у розвитку криміналістики. Такі технології забезпечують високий рівень точності та ефективності встановлення особи за рахунок аналізу унікальних фізіологічних та поведінкових характеристик. Водночас їх застосування потребує подолання низки практичних проблем, зокрема вдосконалення технічних рішень, забезпечення сумісності систем і дотримання правових та етичних стандартів. Імплементация міжнародних стандартів процесу збору даних і технічних характеристик є ключовою умовою для взаємодії різних систем та підвищення надійності отриманих результатів. Таким чином, широка інтеграція біометричних технологій у криміналістичну практику сприятиме підвищенню якості та швидкості розкриття і розслідування кримінальних правопорушень, особливо в умовах сучасних викликів безпеці.

Список використаних джерел

1. ISO/IEC TR 24741:2007. Information technology – Biometrics tutorial. Geneva: ISO, 2007. 48 p.
2. Благута Р. І., Мовчан А. В. Новітні технології у розслідуванні злочинів: сучасний стан і проблеми використання: монографія. Львів: ЛДУВС, 2020. 256 с
3. Шевчук В. М. Сучасні проблеми дослідження криміналістичних інновацій: поняття, властивості та суттєві ознаки. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*: збірник наук. праць. Харків: Право, 2020. Вип. 21. С. 25–45.
4. Шевчук В.М. Інновації у криміналістичній техніці: сучасні можливості й проблеми застосування. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2020. № 43. С. 146–151.

5. Участь спеціаліста в розслідуванні порушень законів та звичаїв війни: Науково-практичний довідник / Нечеснюк М.В., Вознюк А.А., Саковський А.А., Атаманчук В.М. та ін.. Київ: НАВС, 2023. С. 28.

Шумська Анна Юрївна,

здобувач вищої освіти ступеня бакалавра
Навчально-наукового інституту
поліцейської діяльності Національної
академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Чорноус Юлія Миколаївна,

професор кафедри криміналістики та
судової медицини Національної академії
внутрішніх справ, доктор юридичних
наук, професор

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗСЛІДУВАННЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ

Повномасштабна війна, спричинена російською агресією проти України, стала безпрецедентним викликом для системи кримінальної юстиції, особливо у сфері розслідування воєнних злочинів. Масові порушення міжнародного гуманітарного права (умисні вбивства цивільних осіб, тортури, сексуальне насильство, примусове переміщення населення, обстріли житлових районів і руйнування об'єктів цивільної інфраструктури) вимагають від органів досудового розслідування не лише високого рівня професійної підготовки, а й дотримання міжнародних стандартів документування та кваліфікації злочинів.

Як зазначає С. Баладига, масштабність злочинів, скоєних у ході збройної агресії, суттєво перевищує технічні, організаційні та кадрові можливості національної системи правосуддя [1, с. 53]. Дослідник наголошує, що українські правоохоронні органи зіткнулися з безпрецедентним обсягом доказового матеріалу, який потребує систематизації, збереження і правильного процесуального оформлення. Водночас частина злочинів відбувається на тимчасово окупованих територіях, де збір доказів ускладнений або взагалі неможливий, що створює додаткові бар'єри для ефективного розслідування.